

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági s társadalmi lap.

A SZABADELVŐPÁRT KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Előfizetési feltételek:

helyben hához hordva vagy vidékre postán küldve. Egész évre 10 frt. Félévre 5 frt. Negyedévre 2 frt. 50 kr. Egy hónapra 1 frt. Előfizetheti helyben a kiadóhivatalban, Kutasai úton nyomdájában, axtán Telegdi K. Lajos és ifj. Csáthy Károly könyvkereskedéseiben, vidéken a postahivataloknál.

Hirdetési díj:

öt hasábos petitsor 5 krajczár. Nagyobb terjedelmű s több ízben megjelent hirdetéseknek az első kiadásuk után 30 krajczár. A hirdetések minden hirdetés után 30 krajczár. A hirdetéseknek minden sorra 20 krajczár. A hirdetéseknek valamint a nyitási költségeknek egyedül a kiadói iródban vétetnek fel. Az előfizetési és hirdetési pénsek a kiadóhivatalban, a lap szellemi részéhez tartozó költségeknek a szerkesztés iródban csemezőndők, nagyjutója Jóna-ház 1704. szám alatt

A Gladstone kormánya.

Debreczen, ápril 28.

Szombaton vette át a nagy agítator a királyné kezéből a fehér botot a kincstár első lordjának hatalmi jelvényét s ma már ki van nevezve az új miniszterium. Legalább annak főbb tagjai; mert minden hely nincs még beöltve.

Az új miniszterium, a mint azt várni lehetett s a mint az nem is történhetett másképp, csak második kiadása a korábbi Gladstone kabinetnek. Ugyanazon emberek, ugyanaz a gyöngye, habozó, erélytelen szellem. A kialudt vulkánok, a hogy hatalmas ellenfelek Beaconsfield lord nevezte őket, mind bent vannak. Nincs mit félni tőlük a világnak; füstlőlgnek még néha, de nem törnek már ki. Beszélni még képesek, de tenni nem.

A külügy minisztere, a nemes Granville lord a megtestesült higgadság és gyámoltalanság. Már harmincz évvel ezelőtt külügyminiszter volt s akkor is oly tehetetlen volt. Erélyes actiót bármily irányban, akár kifele, akár befelé, sem tőle, sem a kabinet többi tagjától, kiknek nevei eddig köztudomásra jutottak, várni nem lehet. A whig aristokratia már jó idő óta csak télen ségje által tűnik ki. Az idő tulszárnyalta az ő szabadelvűségét s míg egyrészt a szabadelvű pártban mindegyre tágabb tért nyertek a radikális elemek, más részről a Disraeli által vezérelt conservatívok ragadtak kezükbe a reformok kezdeményezését.

Az első Gladstone kabinetet a két oldalról történő nyomás következtében roppant össze. A toryk szemére vetették a meghunyászkodó, gyáva külpolitikát; a britt büszkeség föllázadt, mikor látta, mint süllyedt alá Anglia tekintélye világviszonyban. A nyomorult eljárás a luxemburgi kérdésben, a szegényteljes meghátrálás az „Alabama” ügyben, a kétszínűség a német-francia háború idején, a szemethunai gyöngyöngy Oroszországgal szemben, mikor ez vakmerőben széttépte a párisi szerződést, a gyámoltalanság közöny, melylyel a muszkák előhaladását névelték Közép-Ázsiában a mindez aláásta, Gladstone kormány tekintélyét; az ország elfordult tőle. Megunták a kalmár politikát, mely igaz, hogy megtöltötte a pénzes szákokat, de oda dobta Anglia becsületét.

A hármas királyság pénzügyei még soha oly virágzó állapotban nem voltak, mint Gladstone kormánya alatt, a kincstár telve, deficitnek se hire, se hamva, ipar, kereskedés bámulatos lendülettel nyert, az adók leszállításához kezdett a kormány. És mégis, midő Gladstone hat évi kormányzás után a néphez appellált, a nép cserben hagyta. Az 1874-iki választásoknál megbukott. Saját pártja lanyhán támogatta. A radikálisok nem voltak meglegedve, többet vártak tőle. A mérsékelt szabadelvűek még kevésbé voltak meglegedve; bennök a Gladstone radikális

lizmusá rémületet költött. Köztudomású dolog volt, hogy a miniszterium több előkelő tagja nem ért egyet Gladstone-nal s a makacs vezér ember, ki a szabadelvű párt fő embereivel összekocczant, még a párt vezérségétől is lemondott s haza ment Homert olvasni, a bibliát magyarázni s a fát vágni. Most a régi viszály csirája ismét be van oltva az új kabinetba. A kormány feje radikális, tagjai a mérsékelt szabadelvű pártnak legmérsékeltbé arnyalatához tartoznak; az előrehaladt radikális elemek legalább még eddig ki vannak zárva. A győztesek zugolónak. A közvélemény nem jósol az új kormányhoz hosszú életet.

A tavaszi előléptések a honvédségnél. Ó Felsége f. hó 25-én kelet elhatározásával dobó Doba y József tábornok altábornaggyá; nyáregyházi Nyáry József ezredes pedig tábornokká nevezetett ki.

A gymnasiumi és reáliskola törvényjavaslat a képviselőház bizottságában részletes tárgyalás alá vétetett. A tegnapielőtt tartott ülésben a 10-ik §-ig haladtak. Módszertanok Molnár Aladár indítványára a czimben és a második §-ban történtek. Uj §-nak vétetett fel a következő szöveg: Molnár Aladár javaslatából: a kötelek tantárgyak alól felmentésnek helye nincs, csak rendkívüli esetekben a rajz és testgyakorlat alól testi fogyatkozás miatt.

A rendkívüli tantárgyak a rendes tanórák kivül, de szintén az intézetben és rendes terv szerinti tanításnak.

A rendkívüli tantárgyak a növendékek önként és szabadon választják, de a mire egyszerű az és elején beiratkoznak, az rendes tanév végéig ép oly kötelezővé vált, mint a rendes tárgyak, a tanulásától csak igen indokolt esetekben menthető fel a tanári szék által.

A regnicolaris bizottságok tárgyalásai a hó 28-án ismét megkezdődtek s e napon a bizottságok közös ülést tartanak. E célból a horvát tagok már teljes számban összegyűltek Budapesten. A szlovéniai és zágrábi tagok részben már a fővárosban részben uton vannak. Kresztics elnök már eutazott Zágrábról. Zágrábrban, mint az „Agr. Zeitung” jelelti, általános a vélemény, hogy a két bizottság közt feurögés eltérések lehetőleg gyorsan és simán fognak kiegyenlített.

Ordódy Pál.

Az új közlekedési miniszter.

Ordódy Pál 1822-ben született Komáromban. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte s egyike volt a legesetesebb, de egyike a legszorgalmasabb hallgatóknak. A mulató helyekre csak társai iránti sziveségéből szokott volt eljárni, maga örömet a zajos mulatságokban nem talál. Sokkal jobban szerette minden nyílvános bálnál, otthon olvasgatni kedvenc német költőt s magános óráiban maga is írt verseket elbeszéléseket, szorgalmas tagja lévén egy kis körnek, mely a „magyar irodalom felvirágoztatására” alakult. Ugyvédi diplomáját 1840-ben nyerte meg s 1846-48-ig Komárommegyeiben hivatalnokoskodott 1848-ban Frankonban találjuk az ifjú Ordódyt, hova mint titkár ment Pázmány és Szalayval; később hason minőségben Párisba utazott Teleki mellé.

1849-ben képviselője az udvari választókerületnek, Ordódy a képviselőház működésében mindvégig résztvett s a függetlenségi harcz legyőzete után ő is elfogatott, de csakha-

Külföld.

Az angol képviselőház tagjai. Az angol képviselőház 237 új tagja közt kereskedő és gyáros van 150, jogtudós 52, ügyvéd 52, katona 30, tengerész 2, volt diplomata 3, ujságíró 6, földmérés 7, tőzsér 5, serfőző 2, orvos 3, bérő 6, nyomdász, kiadó, rézmetsző 4. A többi képviselő a sqiurek, békebírák, tanácsosok, egykori fő-szerepek, baronetek és párisaládbeliek közül került ki. A parlament legidősebb tagja Sir Harry Verney, 78 éves; a legifjabb Richard Fort, Clitheroe képviselő, 1856-ban született.

Az új angol miniszterek életrajzai. William Ewart Gladstone 1809. december 29-én született. Apja nagy kereskedő volt. Gladstone 23 éves korában már képviselővé választott. 1845-ben a gyarmati miniszterévé lett. 1847-ben az oxfordi egyetem képviselőjévé választották s ennek mandátumát 18 évig viselte. 1853-ban miután a conservatív pártot elhagyta s a szabadelvűekhez áttért, a coalitionalis miniszteriumban ellátta a pénzügyi tárczát, 1858-ban Palmerston kabinetjében másodsorú pénzügyminiszter lett. 1865-ben a liberális párt vezére lett s 1868-ban a Darbini Disraeli kormány bukása után miniszterévé. Ekkor hajította végre legnagyobb reformját: az állam egyház elűztését. Ipar és kereskedés virágozása emelkedett kormányza alatt, a kincstár megtelt s deficit helyett fölösleggel dicsekedhetett.

Georg Leveson-Gower Granville 1815. május 15-én született. Diplomáciai pályáját 1835-ben kezdte mint a párisi londoni követség attachéja. 1840-ben államtitkár a külügyi hivatalban, 1848. ében elnök a kereskedelmi kollegiumnak, az 1851 ében külügyminiszter, az 1868 ében gyarmati ügyek államtitkár, 1870. ében ismét külügyminiszter let. II. Sándor orosz czár megkoronázásán ünnepélyére 1856-ban rendkívüli követként küldött. A parlamentbe a 1837. ében lépett.

Spencer Compton Cavendish, marquis of Hartington a hetedik devonshiri herczeg fia. 1833-ik július 23-án született. Tükos tanácsos. Az 1863. ében az admirális lordja majd még ez év folyamán hadügyminiszter lett, mely állásában megmaradt 1866-ig, 1868-ban főpostamester, 1871-ben Irland főtitkára lett. 1856-ban Granville elköszönt II. Sándor koronázási ünnepélyére. 1877-ben a glasgowi egyetemi rektorává választották meg.

Hugh Culling Cardley Childers 1827. június 25-dikén született Londonban. 1850-ben kivándorolt Ausztráliába, honnan 1857-ben tért vissza Angliába s 1860-ban Pontefract mezőváros választotta képviselőjének. 1864-ben admirális lord és 1865-ben a kincstári kamara pénzügyi titkára lett, Derby lordi harmadik miniszterévé 1866-ban 1868-1871. 1856-ban képviselője első lordja volt és 1872. 1873-ig Lancaster herczegség kancellárja ülése a kabinetben. Gladstone alatt az admirális első lordjává levén, beteg-ég miatt 1871-ben lemondott; 1872-ben Victoria főügynöke lett. Itt követség is a szabadkereskedelmről, vasuti rendőrségről és nemzeti nevelésről.

Thomas George Baring Northbrook 1826-ban született. 1857-től 1858-ig az admirális lordja, 1859-ben India államtitkárja, 1861-ben a hadügyminiszteriumban államtitkár lett. 1861-ik évtől 1866-ig a belügyi hivatalban volt elfoglalva, 1872-től 1876-ig India alkirálya volt.

Roundel Parmel Selborne báró 1811-ben született Mixtureban. Nagy jártassággal bír a klasszikus nyelvekben s ismételten első díjakat nyert. 1849-ben királyi tanácsos, 1861-ben főügyész lett, majd 1866-ban letette ezen hivatalát és a kormány képviselője volt a washingtoni szerződés tárgyalásai folyamán. 1872-ben emeltetett a geeri méltóságra. Gladstone utolsó kabinetjében lord-kancellár volt.

Gróf Széchenyi Béla levele.

Az akadémia ápril 26-iki osztályülésén felolvastatták a következő levél, melyet gróf Széchenyi Béla az akadémiahoz intézett:

Batang, 1879. decz. 8.

Midőn f. évi ang. 10-én [Sining Fu-ból] intéztem soraimat a tisztelt akadémiahoz, még azon reményben ringathattam magam, hogy jó vélelemmel László cimezendem hozzá; de tervem Tibetbe bejutni, véglegesen meghusult meghusult pedig azért, mert a kínai kormány kiállított és Tibetre szóló uttlevele, ígérte és számos helyesítő közlése dacára, az utolsó pillanatban cserben hagyott.

Magam részéről nem kívántam Lassát ugy érni el, mint 1811-ben Manning, kínai ruhában, álnev alatt, ki rövid időtlen után sietve kénytelenített el hagyni, ha fejét vállain óhajta megtartani; nem is úgy, mint Hu és Gabet atyák 1845-ben, kik csakhamar kikapították Tibetből, törökvesem oda irányult; nyíltan és pártolása alatt jutni el Lassáig, de ha ezt ekkép elérni nem tudom, inkább nem is jutni odáig. Csak így képzelem magamnak e zart, eddigéle idegenektől fázó országot hozzáférhetővé tenni a nagy világnak ha az előbb egyes utasok által kerestetik föl, kiknek tán sikerült volna a tibeti lakosság, valamint a lámák rokonszeret megynerni. De azok után, miket itt tapasztaltam, azon meggyőződésre juték, hogy ez csak is hatalmas nemzetek kényezernomása folytán lesz elérhető, és erre néve Anglia és Oroszország, helyzetökül fogva, első sorban látszanak hivatala lenni.

A lassai kínai kormányzó, Szung Kue első levele nagyon biztató volt, de második, csinosnók, ismeri annyira e rendszert, hogy külföldiek segélyül-hívásával nem megy fölve a falnak.

Nem csodálkoztunk azon, hogy a herczeg birtokát unalmasnak találta és Párisban élt míg pénzében tartott, meg hogy neje vadon keletinél gyorsabban elverte; ne feledjük, a herczeg abban nőt fel, hogy ő 20,000 jobbagy örökös ura, az ilyen sorsu emberek pedig rubeleikkel nem szoktak fősvénykedni.

A tényállás az, hogy a jobbagyság felszabadítása a herczeget hanyatt fektette, mert a felszabadítást nem követék oly általános reformok, a melyek lerázván a hivatalos nyűgöket, szabad fejlődést engedtek volna az ország képességeinek; más szóval a jobbagyaktól járó jövedelmüktől megfosztott nemeseknek nem adtak szabadságot arra, hogy oly jövedelmeforrásokat nyissanak magok számára, mint más országokban a vidéki birtokok.

Igy aztán a szögny herczeg Viszkov és matronaszérü barynyája ásitoznak romlatag kastélyukban, melynek falai össze-vissza repedeznek, fedele pedig a legkisebb széle is felrogn. Van néhány hosszú lábú sovány sertésük, ezek ott főzőnek az udvar körül a fassal pápa bejár s görögül tanítja a gyermekeket; a kertletti ádszédő estünkint be-beitkint egy pohár vutkára és egy játszma écsartára a herczeggel, a baryny pedig, házi

sebes futárokkal küldött sürgönye, melyet nemcsak a Tsungli Jamenhez, de egyszermind a koronához is intézett, a legnagyobb jelentőségűvel. Abban a többek közt ezt írja: „Minek utána mind azon intézkedések megtörténtek, hogy a magyar gróf utazása Lassába minden akadály nélkül eszközölthessék, várattam, Tibet összes lakossága nevében egy folyamandvány és egy hitlevél nyujtatott neki át, azon kéressel, hogy e két okmány tartalma mielőbb a trónal közöltessék. Ezek folytán elejét akarván venni nem várt, szomorú katasztrófáknak, melyek könnyen bekövetkezhettek, kénytelen híven esetlenül a Tibetben uralkodó általános izgatottság képet.

Tibet összes lakossága, a lámákkal élőkön, esküt tett, hogy idegent nem hagy bejutni hazájába. Erz eskü szövege, mely írásba is foglaltatott, a következő: „Sem éjjelen, sem halálán nem tördre, a jövőben, nemzetiségről nemzetiségre és így örök időkön át, nem engedjük meg az idegennek, hogy Tibet határait átlépje; de ha mégis valaki eljutna odáig, azt előbb barátságos szavakkal kísérleudjük meg rábírn, hogy utja irányát változtassa meg; de ha ez nem használ, úgy összegyűjtve Tibet védő erejét, készek vagyunk fegyverrel kezükben, életre, halálra küzdeni.”

Ehhez a Tsungli Jamen a következő megjelést teszi: „A makacs ostobaság és éretem hiánya, mely Tibet összes lakóinak iratából kitűnik, mégis azt bizonyítja, hogy ha ő (t. é.) csakugyan nem hajvja intésnek, könnyelműen magának kísérelni utja folytatását, abból nagy szerencsétlenségek támadhatnának.” Toyabó: „Minekutána Tibet khatni kormányzója, nem tudta úgy, mint kötelessége lett volna, a tibeti népet fölvilágosítani és ennélfogva ügyellenek mutatkozott — magas rendelt folytán, állásából elmozdították és az illető miniszteriumnak lesz a kiérdemelt büntetés végett átszolgáltatva.”

Mindenekelőtte ide értem már Lytangban a lámák illetlen szavakkal és kődobásokkal fogadtak. Faltak körített, nagy kiterjedésű kolostoraikat elzárják és a keresedés kezökben lévén, élelmiszert vagy bármely egyéb nem kapható. Ez ügyes taktikával, a nagy távolóság miatt meglehet akadályozni bár kit is. Erre a jelszót — mint bírik — Tibet kolostorai Lassából kapták, a Tali-Lama nevében. Az elősoroltak után nem hiszem, hogy az orosz expedíciók, Przewalsky vezetése alatt sikerüljön Lassába jutni. Ha a kínai kormány idejű megakasztja a lámák által előidézett mozgalom terjeszkedését, úgy Przewalsky meg én egy időben értünk volna Tibet fővárosába, ő éjszakra, én keletrellő jöve.

Tekintve tehát, hogy a Tsungli Jamen jelenleg nem vé többé segítheti, vagy tán igazán nem is tudna, ha akarna is; tekintve a tibeti lakosságnak az idegenek irányában elfogult ellenséges állását, mely már régóta mesterségesen éieszteték, tekintve végre azt, hogy Tibet határain számos fegyverkezett láma gyűlt össze, kine a tibeti honvédség is csatlakozott — kénytelen vagyok utamat haza felé Fúnan és Birmanák megkísérlni, ha csak lehet, oly csapatot választva, melyen még az európai nem haladt.

A Tsungli Jamenhez intézett becsületelemben magyaráz megmondani az igazat — és intézkedtem, hogy az a sahai angol lakosok is közzétessék; reményeim hogy általa némi világosság lesz vetve a Kína és Tibet közt létező különös viszonyokra.

Ta Tsien Lu és Batang között magas nyeregeken kell átjárnunk; a Gara La és a Csara La (La annyit jelent, mint nyereg) magasságban talhaladják a Monthblanc csucsat. A gyűjtések felszaporodtak; eddigéle, honnét eszközölhető volt, 20 faladtát hivatott Sanhai-felé. A gyűjtemény leginkább ásványok, vizek, kigörök, bogarak, lepkek és növényekből áll; bárcsak jókárban érkeznének meg, mert zaccukom a gyűjtött tárgyakat a nemzeti muzeumnak adományozni.

gondoktól nem zaklatott óráiban, felfekszik a pamásra és francia regényeket olvas.

Pedig Viszkov Szergiusz értelmes ember, a ki mielőtt a szégyenság és telenség miatt össze nem roszásodott és meg nem kérgesedett, ennél külön életmódra is alkalmas lett volna; a barynya pedig annyira éri, hogy a társadalmi legmagasabb köröknek is észére tudna válni, hogy évek óta azaz egyetlen gondolat foglalkoztatja: vajjon nem lehetne-e koldulni, kölcsönözni, akár örökletit pénzt, hogy azzal férjétől együtt tegyen még egy kirándulást Párisba s kedvére éljen a szállodákban.

A közelebről lefolyt háború természetesen halomra döntötte mind a dicseztés terveket, mert a barynya, mint afflére derék nő, kevés gyémántjainak felét és férjének minden félretett pénzét a katonai kincstárnak küldötte, abban a szilárd meggyőződésben, hogy nemcsak menynyben gyűjt kincset magának, hanem egyszermind e világban is jó kamatra helyezi el adományát. Így gondolkozott a herczeg is, mint sok más csinonik; Törökország meghódításától kétségbe vonhatatlan bizonyossággal várt maga számára egy jövedelmes állást és hónapokon keresztül képzelte magát Bulgáriába behelyezkedve s oktata ezt az ekinzött tartományt azon kormányrendszert jötekönyosságaira, mely alatt ő maga is oly sokra ment.

A „Debreczeni Ellenőr” tárczája

Egy muszka földesur a sok közül.

(Vége.)

A herczegné — vagy mint az uradalomban nevezik — a barynya nem hogy ellenző férje költséges előléptéseit, sőt megmaradt kevés gyémántjaitól is örömet megvárnék, csakhogy ögtön abba a rangba tolhasa, a melyben a most illetékes „magas nemesesség” helyett a „magas származású” címhez lenne joga.

Nem állítjuk, hogy ebben van valami része a női hiszágnak, noha a szomszéd birtok tulajdonosáról, Runovéről, mindenki tudja, hogy összekapart egy kis pénzt, megvesztették vele a hivatalnokokat és soron kívül lettek „magas rangúakká” s most már a keleti nemesességnek három évenként tartani szokott gyűlésén kiálthatnak modorban fenn hordják az orrukat. Ez előtt tizenkét hónapig még attól is tartottak, hogy Runov Alexist megválasztják a vidék nemesége marshalljává, de Viszkov barynyát e letrípó megaláztatástól megkímélte egyetlen szavazat — a gróf Szampov szavazata, a kit a gyűlés előtt Runovék pezsgős reggelivel oly holdog állapotba helyeztek volt, hogy vétségől nem Runovra szavazott.

Azon nincs mit csodálkozni, hogy a ba-

hogy megfojtson minden független vállalkozást?

Viszkov herczegnék ezer hold jó szántóföldje hever paragon, mert ha eladóvá tenné sem venné meg senki is. Közeleiben nincs tisztéses ut, sem csatorna, sem vasut-vonal; ha pedig a herczeg és néhány nemes társa egyesülne arra, hogy rakott- vagy vas-utat építtessen, a beszereshető tőkék nagyobb részét felemésztené a bürokraták megvesztegetése mulhatatlan kiadás, mi nélkül terveik engedélyt nem nyernének.

Ha keresztül lovagolunk Dél-Oroszország tartományban, látnuk számtalan mérőföldnyi természetű szántóföldet, melyet könnyen lehetne átálakítani Európa élestarává. De látjuk, hogy itt több holdnyi finom buza aratatlan rothad a lábán, amott a posztinú csorba gazdáltaul és gondviselés hiánya miatt ragályoskál eltele kóborol; tovább buza dohányteltvényre bukkannak, melyet egy vállalkozó barmjár kísérletkép kezdett volt meg, de sorsára hagyott, mert a dohány megszedhetőségét füzetendő fogyasztási adó, meg a dohánygyár felállításával járó költség és faradás minden remélhető nyereséget felemészttet volna.

Répa, tengeri, komló, szőlő mind megteremne déli Oroszországban; nem is a több ízben megajánlott külföldi tőke hiányában marad paragon a föld, hanem a miadent felfaló csin áll utjában a külföldi üzlet emberének, még inkább, mint a belöldinek; Viszkov Szergiusz pedig, a ki némi részben önmaga is

